

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra jazyků

Bakalářská práce

Jazyková politika v současném Mexiku a její společenské a ekonomické projevy

Kristýna Smolíková

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Kristýna Smolíková

Podnikání a administrativa

Název práce

Jazyková politika v současném Mexiku a její společenské a ekonomické projevy

Název anglicky

Language policy in contemporary Mexico and its social and economic manifestations

Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce je posouzení jazykové politiky současného Mexika. Vedlejším cílem je zhodnocení ekonomických a společenských projevů dané jazykové politiky a možností financování v oblasti vzdělávání.

Metodika

Práce je rozdělená do dvou částí – teoretické a praktické. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy spojené s kulturou, politikou a ekonomikou Mexika. Dále je v této části zhodnocen minoritní jazyk nahuatl z diachronního i synchronního hlediska. V praktické části je uvedený souhrnný popis aktuálních údajů, které se týkají jazykové politiky Mexika. Dále se v této části aplikuje SWOT analýza na možné způsoby financování v oblasti vzdělání a ekonomické a společenské projevy této jazykové politiky. V závěru praktické části je uvedený konečný výstup zjištěných informací.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Jazyková politika, Mexiko, nahualt, španělština, financování, školství, dobrovolnictví

Doporučené zdroje informací

BOYD, Roy, María Eugenia IBARRARÁN a Roberto VÉLEZ GRAJALES. Understanding the Mexican economy: a social, cultural, and political overview. Bingley: Emerald Publishing Limited, 2019. ISBN 1787690660.

COULMAS, Florian. Economics and Language. Oxford: Blackwell Publishers, 1992. ISBN 978-0631185246.

GRIN, François. Economics and Language Planning. Current Issues in Language Planning 4, 2003, 1–66. ISSN 14664208.

HINGAROVÁ, Vendula, KVĚTINOVÁ, Sylvie a EICHLOVÁ, Gabriela (eds.). Mexiko: 200 let nezávislosti. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-48-9.

KAŠPAR, Oldřich a MÁNKOVÁ, Eva. Dějiny Mexika. 2. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-340-7.

OPATRŇY, Josef. Mexiko. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-185-x.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Jan Mrva

Garantující pracoviště

Katedra jazyků

Elektronicky schváleno dne 12. 6. 2022

PhDr. Mgr. Lenka Kučírková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Jazyková politika v současném Mexiku a její společenské a ekonomické projevy" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.03.2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé práce Mgr. Janu Mrvovi za jeho vytrvalou pomoc, ochotu a poskytnuté informace.

Jazyková politika v současném Mexiku a její společenské a ekonomické projevy

Abstrakt

Tato práce se zaměřuje na jazykovou politiku současného Mexika. Teoretická část souvisí s vymezením jazykové politiky, historií Mexika, vývojem domorodých jazyků, a to zejména nahuatl, a s popisem ekonomické a politické situace v Mexiku. Cílem práce je posouzení této politiky společně s jejími dopady z ekonomického a společenského hlediska. V práci byly použité informace ze zdrojů zveřejněných mexickou vládou, ze statistických dat a odborných článků. V praktické části se posuzuje vývoj počtu mluvčích domorodých jazyků. Dále se na vládní financování vzdělávání se aplikuje SWOT analýza, pomocí které se dosáhne přehledu o silných a slabých stránkách společně s možnými hrozbami a příležitostmi. Pomocí získaných poznatků je v závěru práce celkově zhodnocena jazyková politika včetně jejích dopadů a také jsou zde navrženy možnosti na zlepšení.

Klíčová slova: Jazyková politika, Mexiko, nahuatl, španělština, financování, školství, dobrovolnictví

Language policy in contemporary Mexico and its social and economic manifestations

Abstract

This thesis focuses on the language policy of contemporary Mexico. The theoretical part deals with defining language policy, the history of Mexico, the development of indigenous languages, especially Nahuatl, and a description of the economic and political situation in Mexico. The aim of the work is to assess this policy together with its economic and social impacts. Information from sources published by the Mexican government, statistical data, and scholarly articles were used in this thesis. The practical part evaluates the development of the number of indigenous speakers. Additionally, a SWOT analysis is applied to government funding of education to achieve an overview of strengths and weaknesses along with possible threats and opportunities. Based on the acquired knowledge, the thesis concludes with an overall assessment of language policy, including its impacts, and suggests opportunities for improvement.

Keywords: Language policy, Mexico, Nahuatl, Spanish, funding, education, volunteering

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
3 Teoretická východiska	12
3.1 Jazyková politika Mexika	12
3.1.1 Jazyková politika	12
3.1.2 Jazykové plánování.....	12
3.1.3 Vývoj jazykové politiky v Mexiku	13
3.1.4 Jazyková politika domorodých jazyků v Mexiku	14
3.1.5 Model přechodu na španělštinu	15
3.1.6 Počátek jazykových práv pro domorodé obyvatele	16
3.1.7 Problémy spojené s jazykovou politikou	17
3.1.8 Neziskové organizace v Mexiku	18
3.2 Historie Mexika do období kolonizace	19
3.2.1 Olmécká civilizace.....	19
3.2.2 Toltécká civilizace	19
3.2.3 Mayská civilizace	20
3.2.4 Aztécká civilizace	20
3.2.5 První objevné plavby na území Mexika	22
3.2.6 Dobyetí Tenochtitlánu	22
3.2.7 Začátek vlády Španělů	23
3.3 Jazyky na území Mexika	25
3.3.1 Domorodé jazyky	25
3.3.2 Nahuatl.....	25
3.3.3 Dialekty nahuatlu	25
3.3.4 Vývoj nahuatlu a počtu jeho mluvčích	27
3.4 Ekonomická a politická situace současného Mexika	28
3.4.1 Ekonomika Mexika	28
3.4.2 Ekonomická situace Mexika	28
3.4.3 Politický systém Mexika.....	29
3.4.4 Současná politická situace Mexika	29
3.5 Aktuální zákony a právní dokumenty	30
3.5.1 Politická ústava Spojených států mexických	30
3.5.2 Zahrnutí jazykových práv do ústavy.....	30
3.5.3 Články ústavy spojené s jazykovou politikou.....	31
3.5.4 Zákony zaměřené na domorodé jazyky	32
3.6 SWOT analýza	33

4 Vlastní práce	34
4.1 Hodnocení aktuálního používání domorodých jazyků.....	34
4.1.1 Vývoj v počtu mluvčích nahuatlu	34
4.1.2 Vývoj v počtu mluvčích domorodých jazyků.....	35
4.1.3 Srovnání počtu mluvčích nahuatlu podle státu	35
4.2 Rozpočet Mexika	36
4.2.1 Porovnání vynaložených výdajů na různé sektory	36
4.2.2 Podpora domorodých obyvatel	37
4.3 SWOT analýza státního financování vzdělávání	40
4.3.1 Silné stránky	40
4.3.2 Slabé stránky	41
4.3.3 Příležitosti	42
4.3.4 Hrozby	43
4.3.5 Shrnutí SWOT analýzy	44
5 Výsledky a diskuse	45
5.1 Zhodnocení jazykové politiky Mexika.....	45
5.1.1 Zhodnocení vývoje jazykové politiky do konce 20. století	45
5.1.2 Zhodnocení současné jazykové politiky	45
6 Závěr.....	48
7 Seznam použitých zdrojů	49
8 Seznam tabulek	52

1 Úvod

Jazyk představuje významnou součást téměř každé kultury a prostřednictvím jazykové politiky se určuje jeho podoba, vývoj a používání. Mexická vláda společně s neziskovými organizacemi představuje aktéry současné jazykové politiky Mexika, kteří ovlivňují používání národních jazyků. Mexiko je zemí s bohatým kulturním dědictvím získaným od původních komunit, které žijí na území Mexika již několik staletí a mluví rozmanitými jazyky, přičemž nejvíce používaný z těchto jazyků je nahuatl. V dnešním Mexiku se objevují instituce zaměřené na udržení a rozvoj kultury domorodých obyvatel a vytvářejí plány a programy na podporu vzdělávání.

V současné době dochází v Mexiku k poklesu mluvčích, kteří ovládají domorodé jazyky a španělština je prosazována v různých oblastech, a to zejména ve vzdělávání a politice. Na začátku 21. století došlo k zásadnímu pokroku v zahrnutí jazykových práv do ústavy Mexika, ale přesto se objevuje hrozba související se zánikem domorodých jazyků společně s možným vymizením kulturního bohatství Mexika.

Tato práce se zaměřuje na zhodnocení současné podoby jazykové politiky Mexika, jež souvisí s plány v rámci vzdělávacího systému, rozpočtovými plány nebo platnými zákony, které se týkají jazykových práv a povinností. Financování vzdělávání je v rámci jazykové politiky jedním z nejdůležitějších nástrojů na zajištění určité kvality vzdělání, a z tohoto důvodu jsou porovnány výdaje vyhrazené pro vzdělávání s výdaji pro ostatní odvětví. V rámci domorodého vzdělávání jsou porovnány výdaje vyčleněné pro jednotlivé programy, které souvisí s poskytováním možností na vzdělávání pro původní komunity. Na způsob vládního financování vzdělávání se v této práci aplikuje SWOT analýza, pomocí které se vyhodnotí aktuální stav vládních dotací. Následně se celkově posuzuje aktuální podoba jazykové politiky společně s jejími pozitivními i negativními projevy.

2 Cíl práce a metodika

Hlavním cílem bakalářské práce je posouzení jazykové politiky současného Mexika. Vedlejším cílem je zhodnocení ekonomických a společenských projevů dané jazykové politiky a možností financování v oblasti vzdělávání.

Práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy spojené s kulturou, politikou a ekonomikou Mexika. Dále je v této části zhodnocen minoritní jazyk nahuatl z diachronního i synchronního hlediska. V praktické části je uvedený souhrnný popis aktuálních údajů, které se týkají jazykové politiky Mexika. Dále se v této části aplikuje SWOT analýza na možné způsoby financování v oblasti vzdělávání a ekonomické a společenské projevy této jazykové politiky. V závěru praktické části je uvedený konečný výstup zjištěných informací.

3 Teoretická východiska

3.1 Jazyková politika Mexika

3.1.1 Jazyková politika

Jazyková politika je vnímána z několika pohledů. V jednom z těchto pohledů se na tuto politiku nahlíží jako na souhrn aktivit, které se zaměřují na podobu, fungování a prestiž jazyka, a to pomocí veřejné moci neboli schopnosti a možnosti rozhodovat o právech a povinnostech pro organizace nebo osoby v jazykové oblasti. Ze sociolingvistického hlediska a z hlediska aplikované lingvistiky se jazykové politice rozumí jako přesnému plánu cílů a zejména činností dohodnutých a zvolených určitou skupinou či organizací. Oba zmíněné pohledy společně vytvářejí oblast, jež pomocí veřejné politiky a jejich prostředků ovlivňuje fungování jazyka. Norma jazykového práva se zařazuje mezi zmíněné prostředky. (1)

Proces jazykové politiky se obvykle skládá z následujících fází: rozpoznání jazykového problému, příprava či volba dané politiky a její následné přijetí a finální uskutečnění samotné politiky. (2) Jazyková politika se rozlišuje podle několika různých kategorií. První kategorií je její rozměr, který může působit na úrovni lokální, regionální, státní či mezinárodní. Dále jazyková politika má možnost ovlivnit méně či více početné skupiny lidí. Následující rozdělení souvisí se subjektem, který přijmul danou politiku, což může být stát nebo jednotlivec. V neposlední řadě jsou informace o dané jazykové politice buď dostupné pro veřejnost anebo naopak skryté. (1)

3.1.2 Jazykové plánování

Jazykové plánování se skládá z činností, které souvisí s úpravou či ustálením používání jazyka ve společnosti. (3) Tento termín se objevuje v 60. let 20. století a zejména jej proslavil americký lingvista Einar Haugen, který přichází se svým plánem složeným ze čtyř částí: výběr, kodifikace, kultivace a zavedení. První dvě složky se zabývají formou jazyka, přičemž poslední dvě složky souvisí s funkcí jazyka. Výběr souvisí s volbou nejvhodnější varianty jazyka. Kodifikace se týká práce souvisejí s jazykovou strukturou, do které spadá gramatika. Zavedení se zaměřuje na začlenění této varianty do vzdělávání. Výběr a zavedení se zaměřují na společnost, zatímco kodifikace a kultivace se zabývá jazykem. (4)

Jazykové plánování se podle některých autorů dá dělit na statusové, korpusové a akviziční plánování. Jazyk se pomocí jazykového plánování buď ovlivňuje anebo naopak záměrně neovlivňuje. Statusové plánování se zabývá problematikou výběru jazyka pro určitý účel a způsobem začlenění daného jazyka do společnosti. Dále statusové plánování věnuje pozornost určení variety jazyka, do které spadá např. spisovný jazyk či dialekt. (3) Varieta jazyka je v sociolingvistice specifická forma jazyka nebo jazykového uskupení. (5)

Korpusové plánování se zaměřuje na podobou jazyka, se kterou souvisí pravopis, výslovnost, změny ve struktuře jazyka, rozšiřování slovní zásoby a rozvoje stylů. Statusové i korpusové plánování se mezi sebou mohou prolínat.

Hlavní cíle jazykového plánování jsou zaměřené na podporu, udržování, ochranu, sjednocení a změnu jazyka. Jazykové plánování dosahuje svých cílů pomocí jazykové politiky a mezi iniciátory tohoto plánování patří stát, vzdělávací instituce, neziskové organizace, podniky či jedinci. (3)

3.1.3 Vývoj jazykové politiky v Mexiku

Mezi obdobím kolonizace a nezávislosti Mexika se objevují dva různé plány jazykové politiky pro domorodé obyvatele. První plán vyžadoval asimilaci domorodých obyvatel pomocí jazykových metod učení, ve kterých se prosazovala španělština jako úřední jazyk a prostředek výuky, zatímco druhý plán se zaměřoval na zachování domorodých jazyků. Zároveň tento plán podporoval sjednocení národa se státem a využívaly se zde bilingvní metody, ve kterých domorodé jazyky plnily pomocnou funkci a používaly se k výuce.

V meziobdobí po válce za nezávislost Mexika a před Mexickou revolucí dochází k značnému poklesu domorodé populace. Hlavním používaným jazykem v Mexiku se v této době stává španělština. Po Mexické revoluci se podařilo vytvořit několik spolenectví. Zároveň se objevuje možnost, jak udržovat své vlastenectví pomocí nové národní ideologie založené na propojení evropské, aztécké a mayské kultury. Mesticové,¹ kteří představují toto propojení kultur, se stávají novým archetypem občana v Mexiku. Poté dochází k vytvoření sdružení zemí Ameriky z důvodu vymezení se vůči evropským státům, a to zejména vůči španělsku. V návaznosti na španělskou kolonizaci se v této době vytvářejí vztahy založené na vzájemné podpoře mezi zeměmi, ve kterých se hovoří španělsky. Tyto země se staví proti kulturní a lingvistické hegemonii v USA neboli stavu, ve kterém jeden jazyk převažuje nad druhým a je upřednostňován.

¹ Mestic je označení pro osoby, které měly jak evropský, tak indiánský původ. (29)

V průběhu 20. století tedy vystává paradoxní situace, ve které na jedné straně dochází k významnému poklesu používání domorodých jazyků, ale zároveň se na druhé straně usiluje o zachování a udržení těchto jazyků. Po Mexické revoluci se objevila ideologie související s mestici, která se zaměřovala na rasové, ideologické a jazykové otázky.

V oblastech, které obývali původní obyvatelé, se používaly přímé metody výuky španělštiny související s asimilací těchto obyvatel. V roce 1921 se zřizuje nové ministerstvo školství, které prosazovalo vzdělávání zaměřené na přetvoření způsobu myšlení a zvyků původních obyvatel a jejich následné začlenění do vyspělého moderního světa. Dochází k uznání důležitosti místních jazyků v reakci na neúspěch asimilačních plánů a metod učení, které se zaměřovaly pouze na výuku španělštiny a objevují se nové projekty, které podporují výuku mateřského jazyka. (6)

3.1.4 Jazyková politika domorodých jazyků v Mexiku

V roce 1978 ministerstvo školství Mexika sjednotilo různé učební plány pro první stupeň základních škol do nového subsystému, který se nazýval „Dirección General de Educación Indígena“ (zkratka DGEI) neboli v překladu „Všeobecné oddělení pro domorodé vzdělání“. Domorodé školy se musely řídit podle stejných pravidel, které dodržovaly základní školy, ve kterých se vyučovalo ve španělštině, a musely mít stejnou učební osnovu a povinné učebnice. Vyučující na domorodých školách, kteří používali ve své výuce bilingvní metody, byli původní obyvatelé Mexika a jejich mateřský jazyk byl jedním z domorodých jazyků. Při nástupu do základní školy většina žáků téměř vůbec neovládala španělštinu. Učitelé se dorozumívali s žáky pomocí místního používaného jazyka, který používali jako prostředek pro výuku a komunikaci. Při výuce tedy učitelé používali kombinaci španělštiny a domorodého jazyka, ale tato forma výuky se jevila jako nesystematická. Gramotnost a ostatní důležité schopnosti byly rozvíjeny ve španělštině.

V 80. letech 20. století přichází Oddělení domorodého vzdělání s bilingvním plánem výuky pro obě kultury, který prosazuje výuku v mateřském jazyce (neboli označení L1 pro mateřský jazyk) a označuje výuku ve španělštině jako druhý jazyk (neboli označení L2), a to v návaznosti na probíhající jazykový posun. Tento plán nebyl uveden do praxe z důvodu odporu ze strany učitelských odborů i ostatních komunit. Oddělení domorodého vzdělání vypracovalo učebnice ve 40 domorodých jazycích Mexika, ale z důvodu neúspěšné realizace se tyto materiály využívaly velmi málo.

V roce 2001 dochází k vytvoření oddělení „Coordinación en la educación intercultural bilingüe“ (zkratka CGEIB) neboli v překladu „Koordínace v interkulturním a bilingvním vzdělávání“ v rámci ministerstva školství, což vedlo k vytvoření několika projektů a různých studií nebo také k vytvoření návrhů na změny. Cílem tohoto oddělení bylo rozšířit znalost o domorodých kulturách a také dodržování určité úcty k těmto kulturám ve školním prostředí. Tyto plány spojené se změnou pohledu na domorodé kultury se nakonec z důvodu neúspěšné implementace neuplatnily ve školách. (6)

3.1.5 Model přechodu na španělštinu

Od začátku 21. století se objevuje spousta návrhů, které souvisí s plánem přechodu z používání domorodých jazyků na používání španělštiny. Obecnou učební osnovou, která byla primárně vytvořená pro školy se španělsky mluvícími žáky, se musí v tomto plánu řídit i domorodé školy. Zde se očekává od učitelů, aby se do jisté míry přizpůsobili potřebám a podmínkám jejich žáků. Domorodé školy musí vyučovat pomocí uznaných povinných učebnic. Materiály, které jsou psané v domorodých jazycích se využívají jen v některých případech. Při nástupu do školy mají žáci většinou velmi malou znalost španělštiny, a přesto se podle osnovy nevyučují domorodé jazyky ani kultura spojená s těmito jazyky. Domorodé jazyky slouží pouze po určitou dobu jako vyučovací jazyk, což obvykle bývá do 4. až 5. třídy, a poté bývají nahrazeny španělštinou. Není zde podporováno rozdělení na domorodé kultury a španělskou kulturu. V tomto případě převládá španělská kultura, která se přispívá v sociálních či jazykových oblastech ke kulturnímu i jazykovému posunu pro domorodé studenty. Vystává zde nesoulad mezi sociálními, kulturními, jazykovými a vzdělávacími potřebami domorodých studentů, a také mezi učební osnovou, materiály a použitím jazyka ve školách, z čehož vychází porušování vzdělávacích a jazykových práv pro domorodé studenty.

Současná jazyková situace Mexika byla velmi ovlivněna rozšířením domorodých organizací a hnutí. Původní obyvatelé Mexika se začínají aktivně zapojovat do dění v oblasti politiky i vzdělávání. Problematika původních obyvatel, která se dříve řešila hlavně zejména na úrovni vzdělávání, se nyní rozšiřuje až na úroveň konstitučního práva a souvisejících kolektivních práv. (6)

3.1.6 Počátek jazykových práv pro domorodé obyvatele

V průběhu 80. let 20. století se začínají řešit lidská práva v jazykové oblasti, které se nazývají „linguistic human rights“ (zkratka LHR) neboli v překladu „lingvistická lidská práva“. Legislativa v Mexiku, která souvisí s výukou a vzděláním domorodých jazyků, se vyvíjí od velmi zanedbatelné tolerance až po přímou podporu těchto jazyků. Došlo k zjištění, že lze dosáhnout efektivní ochrany práv pro menšinové skupiny pomocí přesně daných definicí v zákoně.

Mexická ústava neobsahovala zmínku o původních obyvatelích až do roku 1991, ve kterém byl kongresem Mexika přijat nový dodatek ke článku 4 v ústavě. Tento dodatek uznává, že na kultuře původních obyvatel se rozvíjí tato země. Zároveň zmíněný dodatek garantuje ochranu jejich jazyků, kultury, zvyků, obyčejů, zdrojů a mimo jiné i následnou podporu ve všech zmíněných oblastech. Kritika tohoto dodatku spočívala v jeho omezení na práva zaměřená pouze na kulturu bez garantování ekonomických, sociálních, politických či územních práv.

Další návrh na začlenění práv pro domorodé občany do ústavy se objevuje v roce 2001 v návaznosti na povstání Zapatistů a následného mírového vyjednávání s vládou. Tento návrh se zaměřuje na autonomii domorodých oblastí, ve kterých si obyvatelé samostatně řídí jejich společenský, politický, ekonomický a kulturní život. Pouze okrajově se tento návrh zabývá problematikou vzdělávání a jazyka. V jazykové oblasti je tedy uděleno právo pro domorodé obyvatele na určité zachování jejich jazyků a znalostí, které tvoří jejich kulturu. Dalším právem v této oblasti je zvyšování úrovně vzdělání, upřednostňování bilingvní výuky a zajištění stipendií pro domorodé studenty.

V roce 2003 schvaluje kongres nový zákon zaměřující se na jazyková práva pro původní obyvatele. Zákon zahrnuje práva a povinnosti pro domorodé občany a pravomoci veřejných institucí. Zároveň vzniká Národní institut domorodých jazyků, který zahajuje svou činnost v roce 2005. Předmětem tohoto zákona je zejména podpora aktivního používání a rozvoje domorodých jazyků, které se společně se španělštinou řadí mezi národní jazyky Mexika s ohledem na historický původ těchto jazyků v Mexiku. Podle zmíněného zákona se domorodé jazyky mohou využívat pro výkon veřejné činnosti a přístup k veřejným službám. Dále je jejich mluvčím umožněno používat tyto jazyky pro komunikaci jak ve veřejné, tak i soukromé oblasti. V neposlední řadě se více zpřístupňuje bilingvní výuka. (6)

3.1.7 Problémy spojené s jazykovou politikou

Strategie Zapatistů s cílem místní i regionální autonomie zahrnovala jisté nároky na území, zdroje, vzdělání a jazyk, a tím zapříčinila, že jazykové plány a právní předpisy související s jazykovou problematikou mají větší šanci se prosadit, pokud se snaží o vytvoření nezbytných podmínek, které zahrnují prostředky na udržování jazyka a na bilingvní výuku.

Přestože ke konci 20. století a na začátku 21. století došlo k zásadnímu posunu v právech s používáním domorodých jazyků a jejich výuce, tak se tyto jazyky označují jako národní jazyky, což na rozdíl od úředního jazyka nemá žádný právní status. Bilingvní výuka stále postrádá jasné vymezení zaručující ochranu a podporu domorodých jazyků, a to zejména podporu efektivní výuky. Další vyvstávající problém je spojený s povahou učebních osnov. Vznikají nové iniciativy, které směřují k nalezení jiných modelů pro výuku domorodých jazyků. Značně radikální modely se objevují v oblastech, které ovládají Zapatisté. Naproti tomuto stále převládají metody učení, které prosazují asimilaci a přechod ke španělštině.

Začátkem 21. století se bilingvní přístup začíná postupně více prosazovat oproti minulosti, avšak skutečný přístup podporující rozmanitost se neprosazuje. Není možné navrhovat nové učební osnovy, které by se příliš odlišovaly od oficiálních osnov. Kolonizace Mexika a vláda Španělů na tomto území zapříčinily pomalý pokrok v jazykové politice podporující domorodé jazyky a jejich aktivní používání. Z tohoto se důvodu většina učitelů domorodých jazyků spíše přiklání k různým bilingvním plánům výuky. Tito učitelé si vnitřně osvojili diglosní postoj vůči domorodým jazykům, jenž zamezuje využívání těchto jazyků pro rozvoj gramotnosti nebo ve velkém měřítku pro rozvoj domorodých kultur. Diglosie je používání dvou a více variet daného jazyka v určité společnosti. (7)

Přestože na konci 20. století došlo k jistému pokroku v podpoře domorodých jazyků, tak širší společnost i přímo domorodé komunity vyvíjejí tlak, který společně se zvnitřněnými postoji způsobuje, že původní obyvatelé Mexika odmítají používání domorodých jazyků ve vzdělání. (6)

3.1.8 Neziskové organizace v Mexiku

V roce 1936 založil William Cameron Townsend za pomoci tehdejšího prezidenta Lázara Cárdenase neziskovou organizaci zvanou „Instituto Lingüístico de Verano“ (zkratka ILV) za účelem lingvistického výzkumu v oblasti domorodých jazyků, který přispíval k rozvoji těchto jazyků. Během následujících let tato organizace pracovala na výzkumu domorodých jazyků a přinášela podstatné poznatky o těchto jazycích, což zapříčinilo, že i nadále získávala podporu od následujících prezidentů, úředníků i vědců. (8)

Práce této neziskové organizace se v současné době promítá do mnoha oblastí. Přispívá ve vědecké oblasti například odbornými články o domorodých jazycích, diplomovými pracemi, výukou základů lingvistiky anebo výzkumem o srozumitelnosti mezi jednotlivými dialekty domorodých jazyků Mexika. Dále tato organizace podporuje domorodou kulturu a její jazyky, a to pomocí přípravy a vydávání slovníků nebo pomocí přípravy seminářů pro domorodé spisovatele. Mimo jiné také organizace ILV přeložila různé části Bible včetně Nového zákona do více než 100 domorodých jazyků. V neposlední řadě poskytuje konzultace pro bilingvní učitele, spolupracuje s národními institucemi a podporuje gramotnost, čímž také zasahuje do oblasti bilingvního vzdělávání. (9)

3.2 Historie Mexika do období kolonizace

3.2.1 Olmécká civilizace

Olmékové se řadí mezi první civilizaci na území Mesoameriky. (10) Do oblasti Mesoameriky mimo území dnešního středního a jižního Mexika také spadá severní část Kostarika, Nikaragua, Honduras, Salvador, Guatemala a Belize. (11) Mayové a Aztékové v pozdější době vycházejí z tradic Olméků. Olmécká kultura se objevuje kolem 2. tisíciletí př. n.l.. (10) Tuto kulturu mimo jiné proslavilo vybudování široké obchodní sítě a dokázala ovlivnit kultury od oblasti Údolí Mexika až po Střední Ameriku. (12)

Dochází zde k rozdělení společnosti na vládnoucí elitu s kněžími a na rolníky pracující právě pro tuto elitu. Nejdříve město San Lorenzo patřilo k zásadním kulturním centrům a následně po zániku tohoto města se kolem roku 900 př.n.l. přidalo i město La Venta. Kalendář a datované památníky se vážou nejen ke kultuře Olméků, ale také k Mayské či Aztécké kultuře. Adobe, cihly sušené na slunci, byly využívány při budování pyramid. Basalt se používal ke stavbě sloupů, které vystávaly v různých částech měste La Venta a také ve vyrábění soch v nadživotních velikostech. (10)

3.2.2 Toltécká civilizace

Toltécká kultura se objevuje v 10. století n.l. v oblasti dnešního středního Mexika. Toltékové patřili ke kulturám mluvícím jazykem nahuatl. Proslavili se jako stavitelé a řemeslníci v oblasti zhotovování výrobků z kovu, hadích sloupů a skloněných soch zvaných Chac Mool. Kolem roku 900 n.l. Toltékové vypálili a zničili město Teotihuacán. Později v 10. století se spojily různé menší státy do jedné říše. (13) S kultem uctívající boha zvaného Quetzalcóatl, což znamená „opeřený had“, přišel tehdejší panovník Topiltzin a následně převzal toto pojmenování. (14) Vliv ostatní kultů, společně s vlivem kultu opeřeného hada, pronikl do významných Mayských měst, a to zejména na jih oblasti Yucatánu, což poukazuje na široký záběr Tolkéků v dané době. (13)

3.2.3 Mayská civilizace

Mayská kultura je považována za jednu z nejrozvinutějších kultur předkolumbovské Ameriky, a rozděluje se do předklasické, klasické a postklasické fáze. Všechny tyto fáze se společně datují od 2000 př. n. l. až po rok 1519 n. l., a rozvíjí se v oblasti tehdejší Mesoameriky. Mayové ovládali v klasické fázi matematiku, jež byla založená na dvacítkovém systému. Dále vynikali v astronomii v podobě velmi precizního, ale zároveň složitého kalendáře, který se skládal z dvou podob. Ceremoniálního kalendáře o 260 dnech byl první podobou a kalendář s 365 dny byl druhou podobou. Kněží spravovali oba kalendáře a dále vedli kodexy.

Logosylabické písmo, složené z piktogramů a písma slabičného, patřilo mezi další vyjimečný dílo Mayů. Společnost se v této klasické fázi dělila na šlechtu a prosté obyvatelstvo. Náboženské obřady uctívaly rozličná božstva v podobě hada, deště či duhy. Tyto obřady se odehrávaly v městských ceremoniálních centrech, do kterých spadá např. Chichen Itzá. Mayské stavby se zejména vyznačovali pyramidami stavěnými s chrámem na vrcholu a s příkrými schodišti. Zemědělství, do kterého se zahrnují větší plantáže kakaa či bavlny a zároveň místní a osobní spotřeba kukuřice, fazole a chilli, tvořilo důležitou část ekonomiky. Další podstatnou částí ekonomiky bylo řemeslo, ve kterém vynikalo hrnčířství, tkalcovství a výroba obsidiánových předmětů.

Místní obchod spočíval hlavně v prodeji potravin, zatímco dálkový v prodeji luxusních předmětů. Od 9. století dochází k úpadku Mayské civilizace. S příchodem Toltéků v 11. století se posílila militarizace ve společnosti. Válečné konflikty a přírodní katastrofy dále přispívají k postupnému zeslabování této kultury. S příchodem Španělů v 16. století se rozšířila pandemie neštovic, což představovalo zásadní pokles obyvatel. (10)

3.2.4 Aztécká civilizace

Kromě pojmenování členů aztécké kultury jako „Aztékové“ se dále používá „Mexica“, což na jedné straně představuje pojmenování spojené jak s městem Tenochtitlán, tak zároveň s dnešním Mexikem a jeho obyvateli – Mexičany. Aztékové mluvili jazykem nahuatl, jenž dokázal ovlivnit jazyky používané od severu u řeky Yellowstone až po území Panamy. Nadvláda Aztéků zapříčinila, že se nahuatl používal na území, které je svou rozlohou srovnatelné s územím dnešního Mexika. (15)

Aztécká kultura založila začátkem 14. století město Tenochtitlán u jezera Texcoco. Aztecapotzalco, jeden z nevlivnějších městských států v tomto regionu, měl nadvládu nad obyvateli města Tenochtitlán do 30. let 15. století, ve kterém došlo ke vzbouření ze strany Aztéků a následné svržení vlády Aztecapotzalca. Tenochtitlán spojil síly s městským státem Tetzocem a Tlacopánem a společně válčily proti sousedícím státům. (10)

Ekonomika Údolí Mexika, aztécká sociopolitická struktura společnosti a jejich náboženství zapříčinili přeměnu Aztéků z malého kmene na impérium během jednoho století. Aztécké náboženství spočívalo v uctívání boha slunce zvaného Huitzilopochtli, kterému přinášeli lidské oběti, a to zejména válečné zajatce. (15) Společnost se rozdělovala do několika skupin: na panovníka, jenž měl nejvyšší postavení, dále na šlechtu, bojovníky, kněze, rolníky, nevolníky, otroky atd.

Dostatečná zásoba jídla byla zajištěna rolníky praktikujícími intenzivní zemědělství na uměle vytvořených ostrovech zvaných „chinampas“. Aztékové pěstovali mimo kukuřici také fazole, chilli anebo bavlnu. Aztécká kultura dokázala využít kakaovník různými způsoby, ať ve formě nápoje zvaného Cocolatl, nebo jako občerstvení jídlem nazvaným Chococatl smíchaného ze směsi papriky a kakaového prášku, ale především kakaovník sloužil jako platidlo. Slova Cocolatl a Chococatl pocházejí z jazyka nahuatl. Směny potravin a výrobků se konaly zejména v místních oblastech, zatímco prodej dražších předmětů se odehrával v širších oblastech. Kakaové boby se tedy využívaly i k vyrovnání hodnoty při směnování.

Zpracování peří, které především zajišťovali řemeslníci, patřilo k velmi uznávaným řemeslům či přímo uměním. Stavěli se velkolepé pyramidy složené z jednotlivých stupňů, kde se na vrcholu nacházel chrám a obětní kameny. Aztékové používali piktogramy, ať už pro běžné zachycení děje anebo pro básnictví. Od začátku 16. století Aztécká civilizace čelila různým hrozbám, ale hlavním důvodem, který přispěl k zániku této civilizace, byl příchod Španělů a s tím spojená smrt Aztéckého panovníka Moctezuma i jeho nástupce. (10)

3.2.5 První objevné plavby na území Mexika

Na začátku 16. století docházelo ze strany Španělů k různým lodním výpravám za účelem objevení nových území. Kubánského guvernéra Diega Velázqueze ovlivnila cesta uskutečněná v roce 1517 Juanem Ponce de Leónem k přístavu dnes zvanému San Juan k prozkoumání oblasti dnešního Yucatánu a dalších oblastí nacházejících se na severu. Francisco Hernández de Córdoba vyplul téhož roku na průzkumnou výpravu do oblasti Yucatánu na pokyn guvernéra Velázqueze. Původní obyvatelé těchto území projevovali silný odpor vůči výpravě, což zapříčinilo velké ztráty pro posádku a sám Córdoba utrpěl v jednom z pokusů o vylodění zranění, na které zanedlouho umírá. Druhá výprava pod vedením Juana de Grijalba, jež vyplula v roce 1518 za účelem hledání zlata a zmapováním dané oblasti, využívala zkušeností získaných předešlou výpravou a orientovala se podle mapy od Leóna, což jí přineslo objevení ostrovu Cozumel. Pohostinství původních obyvatel v podobě poskytnutí jídla a zlata přesvědčila Grijalbu o bohatství v těchto krajích. Avšak podobně jako první výprava, tak i tato skončila útokem původních obyvatel na Grijalbovu posádku. (10)

3.2.6 Dobyť Tenochtitlánu

V následujícím roce byl Hernando Cortés, osobní tajemník Velázqueze, pověřen velitelem další expedice do oblastí Yucatánu a mexického přílivu. Géronimo de Aquilar, jenž po ztroskotání žil několik let mezi původními obyvateli Mexika, se připojil k výpravě Cortése, a stal se zásadním pro následný Cortésův úspěch. Cortés prosadil založení osady Veracruz, která měla funkci prvního evropského města na území dnešního Mexika, a jeho důstojníky byl povýšen do role velitele.

Cortés se dostal k interním informacím Aztécké říše. Jelikož měla Cortésova skupina několik výhod, a to v podobě technologické převahy a zaměňování Evropanů za bohy, nakonec došlo k převaze nad aztéckou civilizací. Tehdejší panovník Aztéků Moctezuma II., který sídlil v Tenochtitlánu, se pokusil o uklidnění situace v podobě obdarování Cortése zlatem, což naopak zapříčinilo Cortésův příchod do Tenochtitlánu, kde se snažil přesvědčit Aztéckého panovníka o uznání svrchovanosti Španělsku. Odezva Aztéků nebyla kladná a s návrhem nesouhlasili. Velázquez se mezitím dozvěděl o neposlušnosti Cortése a vyslal svůj trestný oddíl vedený Pánfilem de Narváezem, který nejdříve vyjednával s Cortésem, ale výsledek byl neúspěšný. V noci Cortés porazil Narváeze a vrátil se do Tenochtitlánu, kde se mezitím situace zhoršila a vyústila v útok obyvatel na svého vládce Moctezumu, a tím Španělé ztratili kontrolu nad Aztéckým městem.

Kvůli obavám z možného útoku ze strany Aztéků následně Cortésova skupina během tzv. Noche Triste neboli v překladu truchlivé noci opustila Tenochtitlán, a to s podstatnými ztrátami na životech Španělských vojáků i svých spojenců.

V roce 1521 se Cortés vrátil do Tenochtitlánu posílený novou vojenskou silou a zbraněmi, které společně se propuknutou epidemií mezi obyvateli města zapříčinili pád Tenochtitlánu. Cortés nechal na stejném území vybudovat nové město Mexiko, ze kterého posílá výpravy s cílem založit nové osady. (10)

3.2.7 Začátek vlády Španělů

Dobytím hlavního města Aztécké civilizace dochází k ovládnutí dalších území v jižním Mexiku. Mayská civilizace vzdorovala příchodu Španělů v oblasti Yucatánu, a trvalo téměř 20 let, než došlo k poražení Mayů. Možnost objevení drahých kovů, které se daly využít při obraně proti útoku domorodých nájezdníků, ale zároveň také obava z příchodů Britů a Francouzů, hnala Španěly obsazovat severní území Mexika. (16)

Hernando Cortés spravoval politiku Nového Španělska, což bylo pojmenování pro území v centrálním Mexiku v koloniální době až do poloviny 30. let., kdy došlo k založení místokrálovství zvaného Nové Španělsko, a s tím souviselo jmenování Cortése místokrálem zmíněné oblasti. Stav podřízenosti Cortésovi nevyhovoval, a z toho důvodu se v roce 1540 vrátil do Španělska. Guzman se stal na začátku 30. let guvernérem Nové Galicie, území především dnešního státu Sinaloa, ale ve své funkci se projevil jako neúspěšný a byl po 5 letech odvolán. Neschopná politika Guzmana vyústila v konflikt zvaný válka o Mixtón, ve které dochází ve 40. letech ke střetu mezi domorodými obyvateli a Španěly v okolí pevnosti Mixtón u řeky Santiago. Vznik „Nových zákonů“ navazuje na tento konflikt a mimo jiné v nich dochází ke zrušení otroctví původních obyvatel Mexika. Kritika těchto zákonů spočívala především v jejich praktickém plnění.

System zvaný „encomienda“ představoval vztah statkáře neboli „encomendera“ a jemu přidělených domorodců, kteří v tomto období představovali pracovní sílu pro Španěly. Španělští úředníci vykonávali různé funkce, pomocí kterých dohlíželi na vybírání daní, dávek a tzv. quinta, což znamenalo královskou pětinu z vytěženého stříbra a zlata. Misionáři zřizovali poblíž statkářů farnosti a prostřednictvím evangelizace domorodců přetvářeli jejich tradice a pravidla podle vzoru Španělů, aby došlo k asimilaci jejich kultury se španělskou. Jezuité, kteří přišli jako první řád, zakládali samostatné obce zvané redukce, které spravoval misionář.

Jedním z nejdůležitějších center Nového Španělska bylo hlavní město místokrálovství Mexiko. Další důležitá centra byla následující: Antequera de Oaxaca, Puebla de los Ángeles, Ciudad Real de Chiapas nebo také přístav Veracruz. Města mohla volit městské rady a pořádat trhy. Zúčastnit voleb se mohli pouze lidé vlastníci nemovitost. Lidé žijící ve městech měli mezi sebou sociální rozdíly a každý z nich patřil do různých společenských vrstev, kdy na nejvyšší úrovni byli majitelé velkých statků, vysoce postavení úředníci a obchodníci. (10)

3.3 Jazyky na území Mexika

3.3.1 Domorodé jazyky

Vznik nespočtu domorodých jazyků na území Mexika mimo jiné zapříčinila horská pásma, jež přirozeně rozdělují tuto oblast na menší celky, ve kterých se objevuje až 11 jazykových rodin. Instituto Nacional de Lenguas Indígenas (zkratka INALI) neboli Národní institut domorodých jazyků uvádí, že z těchto jazykových rodin vzešlo 68 jazyků a 364 jednotlivých dialektů. Původní obyvatelé vyhledávali zaměstnaní ve větších městech či zemědělských oblastech, které vyžadovalo přizpůsobení dané oblasti, a z toho důvodu dochází v letech od roku 1900 až po rok 2010 k poklesu mluvčích domorodých jazyků. Mezi nejvíce používané domorodé jazyky na území Mexika se řadí zejména nahuatl, maya a mixtécké jazyky. Mixtéckými jazyky se mluví především ve státě Oaxaca, zatímco maysky se mluví hlavně ve státě Yucatán. (17)

3.3.2 Nahuatl

Instituto Nacional de Estadística y Geografía (zkratka INEGI) neboli v překladu Institut statistiky a geografie uvádí jazyk nahuatl pro statické účely jako jediný jazyk, přestože se nahuatl podle institutu domorodých jazyků člení na 30 dialektů, které se postupně vyvíjely do rozmanitých podob, a používají se ve středním, jižním a východním Mexiku. V současné době se jazykem nahuatl mluví v 16 státech Mexika a je právě používaných 28 dialektů. Některé dialekty se kvůli svému vývoji ovlivněnému prostředním staly mezi sebou vzájemně nesrozumitelnými. (17)

3.3.3 Dialekty nahuatlu

V koloniálním období se objevuje klasický nahuatl neboli ve španělštině Náhuatl Clásico, který se používá v oblasti Údolí Mexika, ale také v okolí na území Morelos, Tlaxcala a Hidalgo. V porovnání s ostatními dialekty se klasický nahuatl považoval za více elegantní a kultivovaný. Klasický nahuatl během posledních pěti století nahrazuje španělština společně s dalšími moderními podobami nahuatlu, kterou je mimo jiné taky podoba nahuatlu ve státě Puebla.

Podle statických údajů zjištěných v roce 2010 ve státě Puebla mluví nahuatlem téměř třetina z celkového počtu mluvčích tohoto jazyka v Mexiku. Dalším dialekt nahuatlu se nachází na území státu Veracruz, ve kterém používá tento jazyk více jak polovina obyvatel. Aztéctí dobyvatelé hovořili tímto dialektem, který byl velmi důležitý pro oblast Veracruz, až do příchodu Španělů.

Dnešní mluvčí hovořící veracruzským nahuatlem se nazývají Nahuové se rozdělují do 4 skupin žijících v různých oblastech státu Veracruz, a jedná se o následující: Nahuové z oblasti Huasteca, Nahuové z oblasti Totoncapán, Nahuové z oblasti Sierra de Zongolica (zde se používá dialekt zvaný Orizaba) a Nahuové jižního Veracruz (zde se mluví dialektem Isthmus).

Ve státě Guerrero mluví svou podobou jazyku nahuatl kolem 170 tisíc mluvčích, kteří jsou tvořeni původními obyvateli Mexika. Opět se začátek používání této podoby nahuatlu v Guerrero vztahuje k Aztécké civilizaci. Dialekt nahuatlu z oblasti Guerrero se dále dělí podle 4 oblastí, ve kterých jsou používány vzájemně od sebe rozdílné formy. Dialekt nahuatl z oblasti San Luis Potosí se používá téměř ve všech obcích tohoto státu. První podoba je tzv. „Central Huasteca“, kterou se mimo státu San Luis Potosí hovoří také v Hidalgo anebo ve státě Veracruz. „Oeste Huasteca“ neboli západní Huasteca se vyskytuje jak ve státě San Luis Potosí, tak i v Hidalgo. Huastecký nahuatl je dialektem nahuatlu ve velmi historicky významném a rozsáhlém regionu Huasteca, jenž zasahuje do několika států Mexika a jenž se nachází v jeho severovýchodní části. Huastecký nahuatl se dále člení na další 3 dialekty, a to na východní, střední a západní. Největší rozdíl je mezi východním a západním dialektem, které jsou mezi sebou z podstatné části nesrozumitelné. Východním dialekt huasteckého nahuatl je spojován především se státem Hidalgo, severní částí státu Puebla a západní částí státu Veracruz. Zatímco západní dialekt huasteckého nahuatlu je spjatý se státem San Luis Potosí a západní částí státu Hidalgo.

Španělština ovlivnila jeden z mnoha dialektů nahuatlu, kterým je tzv. „Náhuatl Morelos“, a z toho důvodu dochází ke změně fonetické struktury tohoto dialektu. V poslední řadě existují další různé dialekty nahuatlu, kterými se hovoří ve státech Michoacán, Colima, Jalisco (dialekt Jalisco v současné době už zanikl), Nayarit a Durango. (17)

3.3.4 Vývoj nahuatlu a počtu jeho mluvčích

Zejména Aztécká civilizace proslavila jazyk nahuatl a jeho nynější rozsáhlé používání v Mexiku. V Aztéckých legendách se uvádí sedm kmenů, které se usadily v Údolí Mexika a hovořily jazykem nahuatl. Jedná se o následující kmeny: Xochimilca, Chalca, Tepaneca, Acolhua z oblasti Texcoco, Tlahuica, Tlaxcaltecani a nakonec Mexica. Téměř všechny tyto kmeny se později staly součástí Aztécké civilizace.

Během dobývání Mexika dochází k zániku Aztécké říše a s příchodem Španělů se stává jazyk nahuatl vedlejší „lingua franca“. (17) Tento termín představuje označení pro jazyk sloužící jako prostředek pro komunikaci pro mluvčí různých mateřských jazyků. (18) Navzdory vládě Španělů v období 16.-19. století měl nahuatl důležitou funkci komunikačního prostředku mezi jednotlivými oblastmi Mexika. Mezi mluvčí nahuatlu podle statistických údajů z roku 1895 patřilo kolem 659 tisíc obyvatel (32,1 %) z celkových 2 milionů obyvatel, kteří hovořili domorodými jazyky. Ve stejném roce mluvilo španělsky kolem 10 milionů obyvatel, z čehož vystává možnost, že mezi tímto španělsky mluvícím obyvatelstvem se vyskytují i bilingvní mluvčí, kteří při sčítání lidu neuvodli nahuatl jako další používaný jazyk.

V následujících 30 letech neustále klesal počet domorodých mluvčích v důsledku Mexické revoluce. Navzdory ztrátám způsobeným touto revolucí, která proběhla v období od roku 1910 až po rok 1920 se nahuatl udržoval jako nejvíce používaný jazyk mezi původními obyvateli, kteří hovořili pouze jedním jazykem. V roce 1930 statistické údaje uvádí 355 tisíc obyvatel jako osoby, které mluvili pouze nahuatlem, z celkového počtu téměř 1,2 milionu osob, které hovořili pouze jedním domorodým jazykem v tehdejší Mexiku. Mluvčí nahuatlu zde představují 30 % z celkového součtu mluvčích, kteří hovoří pouze jedním domorodým jazykem. Mezi státy s nejvíce mluvčími nahuatlu patřily následující státy: Puebla (132 tisíc), Veracruz (70 tisíc), Hidalgo (66 tisíc), Guerrero (45 tisíc) a nakonec San Luis Potosí (24 tisíc). S údaji z roku 1970 se objevil zásadní pokles obyvatel Mexika, kteří hovořili nahuatlem. Pouze 799 tisíc osob se uvedlo jako mluvčí nahuatlu, takže představují kolem 25 % z celkových 3,1 milionu osob, které mluví domorodými jazyky. V trendu klesání pokračují i data z roku 2010, ve kterých je zmíněno 1,5 milionu mluvčích nahuatlu, což představuje 23 % z celkového počtu 6,7 milionu osob, které hovoří domorodými jazyky. (17) Nejnovější data z roku 2020 jsou s předešlými daty z roku 2010 velmi podobné a nahuatl si stále drží své první místo jako nejpoužívanější jazyk s 1,6 miliony mluvčích, což opět představuje 23 % z celkového počtu 7,2 milionu mluvčích domorodých jazyků. (19)

3.4 Ekonomická a politická situace současného Mexika

3.4.1 Ekonomika Mexika

Mexická ekonomika v současné době představuje 15. největší ekonomiku světa a 2. největší ekonomiku na území Latinské Ameriky. Ekonomika Mexika zasahuje do různých odvětví jako je například technologický průmysl, těžba ropy a nerostných surovin nebo také zpracovatelský průmysl. Mexiko je jednou ze světových zemědělských velmocí a řadí se mezi země, které v světě nejvíce produkují kávu, cukr, kukuřici, pomeranče, avokádo a limetky. Rybolov a chov dobytka je další podstatnou částí potravinářského průmyslu.

Navzdory občasným nepříznivým klimatickým podmínkám rostlo v roce 2021 zemědělství, což bylo převážně zapříčiněno větším vývozem potravin do Spojených států amerických, které jsou hlavním obchodním partnerem Mexika a téměř 80 % z celkového vývozu Mexika směřuje právě do USA. Dále se Mexiko přiřazuje k předním světovým producentům nerostných surovin jako je stříbro, fluorit, zinek a rtuť. Mimo zmíněné Mexiko také patří k největším výrobcům automobilů na světě. Podstatně se na území Mexika rozvíjí letecký průmysl a v neposlední řadě i stavebnictví, což je způsobeno investováním do tohoto odvětví. (20)

3.4.2 Ekonomická situace Mexika

HDP za rok 2021 bylo 1,29 bilionů amerických dolarů a meziroční růst HDP byl 4,8 %. (21) Zlepšení situace na trhu společně s růstem remitencí příznivě působilo na spotřebu domácností. Schodek v rozpočtu čítal v roce 2021 kolem 3,3 % a největší vládní výdaje se vynaložily na sociální programy, vytvoření Národní gardy pro boj s rostoucí kriminalitou anebo na finanční podporu společnosti PEMEX. (20) Společnost PEMEX je státní mexickou společností, která je výrobcem a distributorem ropy, zemního plynu a ropných produktů. (22) Zásadní podíl na Mexické ekonomice má ropný průmysl. Třetina vládních příjmů je tvořena právě ropným průmyslem.

V roce 2021 klesl poměr státního dluhu vzhledem k HDP na 59,8 %. (20) Inflace v roce 2021 vzrostla na 5,7 %. (21) Tato hodnota je nejvyšší hodnota od roku 2018. Zvýšení inflace podpořila nová vlna poptávky po různých službách, a také vyvíjený tlak na růst cen potravin a energií. (20) Míra nezaměstnanosti v roce 2021 dosahovala 4,4 %. (21) Zaměstnanost se ve zpracovatelském průmyslu dostala v roce 2021 postupně do podobné úrovně jako před pandemií COVID-19, a to v návaznosti na vyšší aktivitu ze strany USA.

Pracovní síla je tvořena z 25,5 % obyvatel pracujících v průmyslu. Tito průmysloví pracovníci tvoří 29,6 % na HDP. V oblasti služeb je zaměstnáno 61,9 % pracovní síly a celkově se tato oblast podílí na 60,1 % HDP. Počet obyvatel Mexika k roku 2021 čítá 130 milionů obyvatel. (21) Mezi zásadní problémy související s ekonomikou Mexika je značná závislost na ekonomice USA, příjmová nerovnost, zhoršující se infrastruktura a vzdělávání nebo nedostatečné investování do oblasti ropného průmyslu. (20)

3.4.3 Politický systém Mexika

Mexiko je federativní a prezidentská republika. Moc výkonná je podle ústavy v rukou prezidenta Mexika, kterým je Andrés Manuel López Obrador od roku 2018. Mimo funkce hlavy státu je prezident zodpovědný také za výkon vrchního velitele ozbrojených sil a za jmenování vlády. Prezident je volen lidmi na období 6 let a po uplynutí tohoto období nemůže být zvolen znovu.

Zákonodárnou moc spravuje dvoukomorový kongres, který se dělí na poslaneckou sněmovnu a senát republiky. Poslanecká sněmovna se skládá z 500 členů, kteří jsou voleni na dobu 3 let. Pomocí pluralitního hlasování je zvoleno 300 členů z celkových 500, přičemž zbylých 200 členů je voleno na základě poměrného zastoupení. Pro senát platí, že 96 členů z celkových 128 členů je zvoleno pluralitním hlasováním a zbylých 32 členů pomocí poměrného zastoupení. Všichni senátoři jsou voleni na období 6 let. Mexiko má vícestranný systém, do kterého patří politické strany od liberálních po konzervativní strany. (20)

3.4.4 Současná politická situace Mexika

S nástupem Andrése Manuela Lópeze Obradora do funkce prezidenta republiky došlo k ukončení vlády dvou stran. Prezident Obrador prohlásil, že dojde k reformám v oblasti ekonomické a také v oblasti energetiky, financí, daní, a to vše s cílem spravedlivějšího rozdělení příjmů. Prezident Obrador v roce 2021 oznámil jeho plány na novelu ústavy týkající se změny v oblasti energetiky a fungování výroby elektrické energie. Tato novela je v rozporu se současnými světovými trendy, které usilují o ekologičtější alternativy elektrické energie. V poslední době spočívala kritika současného prezidenta zejména v nedostatečně rozsáhlém plánu na obnovu ekonomiky a její následný růst po pandemii COVID-19.

V průběžných volbách, které se konaly v červnu 2021, nedosáhla vládnoucí strana zvaná Morena ve sněmovně dvoutřetinové většiny, která je nutná k možnosti přijetí ústavních změn. Díky prosté většině si strana Morena dokázala udržet kontrolu nad plánem rozpočtu. Přestože strana Morena nedosáhla dvoutřetinové většiny, tak získala 11 z celkových 15 guvernérských postů, což stranu posílilo na budoucí prezidentské volby, které se budou konat v roce 2024. (20)

3.5 Aktuální zákony a právní dokumenty

3.5.1 Politická ústava Spojených států mexických

V roce 1857 vznikla první podoba ústavy Mexika pod názvem Federální ústava Spojených států mexických. Po 60 letech tuto podobu nahrazuje tzv. Politická ústava spojených států Mexických. Od začátku 20. století po současnost prošla ústava značnými změnami. (23) Současná podoba ústavy se skládá z devíti oddílů zvaných títulos (v překladu titulů), přičemž každý z těchto oddílů obsahuje jednotlivé kapitoly, které se dále dělí na konkrétní články. Ústava obsahuje celkem 136 článků. (24)

První titul se zabývá zejména lidskými právy pro Mexičany, ale také pro cizince, a možnostmi, jak tyto práva zaručit. Druhý titul se týká formy vlády, národní svrchovanosti a národního území. O rozdělení moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní se pojednává ve třetím titulu. Ve čtvrtém titulu se řeší odpovědnost státních zaměstnanců, majetek státu a korupční jednání společně se správními delikty. Pátý titul se zabývá organizací Mexika jako federace a jeho rozdělením do jednotlivých států. Šestý titul souvisí s oblastí práce a sociálním zabezpečením, k čemuž se vážou práva a povinnostmi zaměstnanců a zaměstnavatelů. Obecná ustanovení se nacházejí v sedmém titulu. V osmém titulu jsou popsány podmínky při změnách v ústavě. Poslední devátý titul zaručuje, že ústava je nejvyšším právním dokumentem v Mexiku, jemuž jsou podřízeny všechny ostatní zákony. (24)

3.5.2 Zahrnutí jazykových práv do ústavy

S příchodem 90. let 20. století došlo k zahrnutí práv pro domorodé občany, jež souvisela s jejich jazyky a kulturou. Tento krok spustil proces trvající až do současné doby, který zapříčinil, že se postupně klade větší důraz na uznání domorodých kultur společně s udržením a rozvojem původních jazyků.

V roce 2001 se do ústavy přidalo více práv pro domorodé občany. Mezi tyto práva patřilo především právo na určité uchování a rozvoj jazyků a činností spjatých s jejich kulturou s podporou státu. Ústava v roce 2003 uznala domorodé jazyky jako ekvivalentní se španělštinou. Zároveň se zde prosadilo právo na vzdělání v mateřském jazyce, který mohl být jedním z mnoha domorodých jazyků. Reforma v roce 2011 se zaměřovala na práva související s původními jazyky v rámci správních a soudních řízení. V roce 2019 se uskutečnila poslední změna ústavy v oblasti jazykových práv pro domorodé jazyky a jejich mluvčí. Tato změna posílala roli domorodých jazyků ve školství. (24)

3.5.3 Články ústavy spojené s jazykovou politikou

V současné době existuje několik článků ústavy, které souvisí s jazykovou politikou. Vybrané články se zaměřují především na jazyková práva pro domorodé občany, kterým garantují nejenom práva na zachování a rozvoj jejich jazyků a kultury, ale také práva podílet se na ekonomické, sociální a politické scéně Mexika.

Ve článku 2 se uznávají domorodí obyvatelé jako původní obyvatelé oblasti Mexika, kteří si udrželi svou kulturu v podobě sociálních, hospodářských, politických či kulturních institucí. Dále se bere v potaz právo domorodých národů na sebeurčení a ústava v tomto článku zaručuje, že se domorodé komunity mohou rozhodnout o podobě vnitřního fungování jejich společnosti. Kromě zachování a obohacování domorodých jazyků se dále garantuje i zlepšení životního prostředí, podpora rozvoje domorodých oblastí za účelem zlepšení ekonomického stavu a zvýšení životní úrovně. Do tohoto článku se zahrnuje také zlepšení úrovně vzdělávání společně s upřednostňováním bilingvního vzdělávání. Stát zaručuje, že se při jakékoliv interakci bude brát ohled na domorodé zvyklosti a tradice a zároveň stát respektuje vlastnická práva původních obyvatel. Při soudním řízení mají domorodí občané právo na tlumočníka se znalostí daného jazyka. V poslední řadě se vyjma zmíněných práv s jazykovou problematikou tento článek také dotýká sociální politiky v podobě ochrany migrantů a zavedení efektivního přístupu ke zdravotním službám.

Právo na vzdělání pro každého je zaručené ve článku 3, přičemž musí být všeobecné, veřejné, bezplatné (pokud je poskytované státem), sekulární a pro všechny. Zde je opět kladen důraz na mnohojazyčné a mezikulturní vzdělávání pro domorodé občany. Společně s právem na informace je v článku 6 obsaženo právo svobodu projevu, a to v jakémkoliv jazyce. (24)

3.5.4 Zákony zaměřené na domorodé jazyky

Zákon zvaný „Ley General de Derechos Lingüísticos de los Pueblos Indígenas“ neboli v překladu Obecný zákon o jazykových právech původního obyvatelstva, jenž byl zveřejněný v roce 2003, se zařazuje mezi aktuální platné zákony týkající se jazykové politiky v rámci podpory domorodých jazyků. Tento zákon zaručuje jazyková práva pro domorodé komunity a rozvoj jejich jazyků. Dále zákon uznává, že domorodé jazyky jsou zásadní součástí národního a kulturního dědictví. Španělština a domorodé jazyky jsou podle tohoto zákona na stejné úrovni. Navíc se v tomto dokumentu objevuje zmínka o zřízení Národního institutu domorodých jazyků jako decentralizovaného orgánu za účelem podpory a rozvoje domorodých jazyků. (25)

Další podstatným zákon souvisejícím s jazykovou politikou je „Ley General de Educación“ neboli v překladu Obecný zákon o vzdělávání, který popisuje organizaci a průběh vzdělávacího systému Mexika. Tento zákon vznikl v roce 1993 a od té doby prošel různými změnami, které se z pohledu jazykové politiky týkaly především upravení určitých práv pro domorodé občany. Zákon se zmiňuje o právech a povinnostech studentů a vyučujících a dále určuje strukturu vzdělávacího systému. Nedílnou součástí zákona jsou také ustanovení, která souvisí s financováním vzdělávání. (25)

3.6 SWOT analýza

SWOT analýza je metoda, která se využívá zejména pro zhodnocení určitých projektů nebo činností, a je možné ji použít pro jednoduché hodnocení anebo naopak pro náročnější a komplexní hodnocení. Název SWOT je zkratka, která se skládá ze čtyř písmen, přičemž každé jednotlivé písmeno představuje slovo, jenž definuje dílčí části průběhu této analýzy. Zmíněná slova jsou následující: Strengths (silné stránky), Weaknesses (slabé stránky), Opportunities (příležitosti) a Threats (hrozby). Slabé a silné stránky jsou tzv. interními faktory daného projektu nebo činnosti. Interní neboli vnitřní faktory představují takové faktory, které se dají ovlivnit. Zatímco příležitosti a hrozby jsou externí faktory, které není možné ovlivnit. Silné stránky a příležitosti jsou užitečnými faktory, kterou napomáhají při dosažení úspěchu. Oproti tomu slabé stránky a hrozby jsou nepříznivými faktory, které brání dosažení úspěchu.

SWOT analýza se provádí pomocí rozdělení čtverce na čtyři části. Do levého horního rohu se zachycují silné stránky, které se vyznačují tím, že se jedná o faktory podporující příležitosti nebo naopak faktory překonávající hrozby. Mezi silné stránky se například řadí finanční silné stránky, které se mohou vykazovat v podobě cash flow, technologické výhody jako je zákaznická podpora anebo přímo lidé, u kterých se určuje jejich talent, dovednosti anebo oddanost práci. Do pravého horního rohu se zaznamenávají slabé stránky, což jsou faktory bez schopnosti využití příležitostí nebo také faktory náchylné k hrozbám. Příklady slabých stránek se objevují zejména ve finanční oblasti jako vysoký poměr dluhů na likviditě, dále zastaralým nebo neflexibilním procesem či danou technologií, nedostatečnou zákaznickou podporou anebo slabou pracovní morálkou. Do levého spodního rohu se zapisují příležitosti. Do této oblasti spadají nové trendy ve společnosti, možné technologické inovace anebo případy, kdy konkurent nevstupuje na trh. Příležitosti se dělí na hmotné a nehmotné, kdy hmotné příležitosti mohou být v podobě nových produktů a nehmotné v podobě zlepšení pověsti. Do zbývajících pravého spodního rohu se popisují hrozby, které se rozdělují stejně jako příležitosti na hmotné a nehmotné. Noví konkurenti mohou být příkladem hmotné hrozby, zatímco potenciální zhoršení pověsti se považuje za nehmotnou hrozbu. (26)

4 Vlastní práce

4.1 Hodnocení aktuálního používání domorodých jazyků

4.1.1 Vývoj v počtu mluvčích nahuatl

Podle statistických údajů zveřejněných Institutem statistiky a geografie (INEGI) získaných za období od roku 1970 až po rok 2020 se jazyk nahuatl udržuje na prvním místě mezi nejvíce používanými původními jazyky na území Mexika.

V současné době se stále nahuatl považuje za jazyk s největším počtem domorodých mluvčích v Mexiku. Následující tabulka ukazuje vývoj v počtu mluvčích, kteří hovoří nejpoužívanějšími domorodými jazyky. Kromě nahuatlu je v tabulce zmíněný také jazyk maya a mixtécké jazyky, přičemž je zde značný rozdíl mezi počtem mluvčích nahuatlu a ostatních původních jazyků, a to v rádech tisíců mluvčích.

Na základě nejnovějších dostupných dat z roku 2020 byl celkový počet mluvčích domorodých jazyků v Mexiku 7,2 milionů, přičemž nahuatl se podílel 23 %, a proto je možné předpokládat, že i nadále bude nahuatl schopný si udržet své první místo jako nejvíce používaný domorodý jazyk.

V letech 1930-2020 došlo k výraznému růstu v počtu obyvatel Mexika. Přibližně 14 milionů obyvatel se datuje k roku 1930, zatímco v roce 2020 čítal počet obyvatel 126 milionů. Přestože v tomto období se počet obyvatel na území Mexika prudce navyšoval, podíl mluvčích původních jazyků konstantně klesal. (27)

Tabulka 1 - Počet mluvčích domorodých jazyků za období 1970-2020

Počet mluvčích domorodých jazyků	Název domorodého jazyka			Celkový počet domorodých mluvčích v Mexiku
	Nahuatl	Maya	Mixtécké jazyky	
1970	799 394	454 675	233 235	3 111 415
1990	1 197 328	713 520	386 874	5 282 347
2000	1 448 936	800 291	446 236	6 044 547
2010	1 544 968	786 113	476 472	6 695 228
2020	1 622 170	768 379	511 717	7 177 185

Zdroj: INEGI (27), vlastní zpracování (2020)

4.1.2 Vývoj v počtu mluvčích domorodých jazyků

V roce 2020 se mluvčí, kteří hovoří jakýmkoliv domorodým jazykem, podíleli 5,7 % na celkovém počtu obyvatel, což je podloženo posledními dostupnými daty z téhož roku. Vzhledem ke zmíněným historickým datům, které jsou uvedené v následující tabulce, se předpokládá podobný klesající trend v počtu mluvčích, a to zejména v případě, že se aktéři jazykové politiky v Mexiku nebudou v následujících letech více zaměřovat na aktivity spojené s udržením a následným rozvojem původních jazyků. (27)

Tabulka 2 - Vývoj v počtu mluvčích domorodých jazyků za období 1930-2020

Období	Celkový počet obyvatel	Počet mluvčích domorodých jazyků	Podíl mluvčích domorodých jazyků na celkovém počtu obyvatel
1930	14 023 575	2 243 772	16,0 %
1950	21 821 032	2 443 956	11,2 %
1970	40 057 728	3 111 415	7,8 %
1990	70 562 202	5 282 347	7,5 %
2010	101 808 216	6 695 228	6,6 %
2020	126 014 024	7 177 185	5,7 %

Zdroj: INEGI (27), vlastní zpracování (2020)

4.1.3 Srovnání počtu mluvčích nahuatlu podle států

Jazyk nahuatl má spoustu dialektů a mluví se jím v různých částech Mexika. Některé názvy dialektů souvisí přímo se státem či místem, ve kterém se daným dialektem mluví. V následující tabulce je rozdělen počet mluvčích nahuatlu podle států, konkrétně podle pěti států Mexika, jejichž počet mluvčích přesahuje 100 tisíc.

Na základě poskytnutých údajů od INEGI z roku 2020 vyplývá, že stát s největším počtem mluvčích nahuatlu z celého Mexika byl stát Puebla. Z tohoto důvodu je dialekt zvaný Puebla, jenž má stejný název jako daný stát, dialektem s největším počtem mluvčích z celkového počtu mluvčích nahuatlu. Na druhém místě následoval stát Veracruz, dále Hidalgo, Guerrero a poslední místo obsadil stát San Luis Potosí. Dalším dělením těchto mluvčích je podle pohlaví, z čehož vyplývá, že ve všech zmíněných státech převažuje ženské pohlaví nad mužským. (27)

Tabulka 3 - Počet mluvčích nahuatlu podle státu a pohlaví za rok 2020

Název státu	Celkový počet mluvčích	Muži	Ženy
Puebla	453 162	213 335	239 827
Veracruz	365 915	176 960	188 955
Hidalgo	234 450	113 579	120 871
Guerrero	180 628	83 839	96 789
San Luis Potosí	121 079	60 404	60 675

Zdroj: INEGI (27), vlastní zpracování (2020)

4.2 Rozpočet Mexika

4.2.1 Porovnání vynaložených výdajů na různé sektory

V každoročním rozpočtovém plánu na nadcházející fiskální rok se nacházejí odvětví státního sektoru, která se skládají z 26 jednotlivých odvětví. Fiskální rok v rozpočtovém plánu Mexika představuje období od 1. ledna daného roku do 31. prosince toho stejného roku. Podle údajů, které zveřejňuje mexická vláda na svých stránkách, za období 2022 a 2023 se na následující odvětví vyčlenila značná část čistých výdajů z rozpočtu: sociální péče, veřejné vzdělávání a zdravotnictví. Vyjma zmíněných odvětví se v rozpočtovém plánu objevuje odvětví kultury, cestovního ruchu či zemědělství společně s rozvojem venkova. V roce 2022 vláda vyčlenila 1 514 miliard pesos² na všech 26 odvětví státního sektoru. Největší podíl připadl sociální péči, pro kterou se vyhradilo 299 miliard pesos. Následovalo odvětví veřejného vzdělávání s výdaji v hodnotě 365 miliard pesos. Třetí největší položkou mezi odvětvími státního sektoru se umístilo zdravotnictví, do kterého se vláda rozhodla vložit 194 miliard pesos pro rok 2022.

Na následující fiskální rok 2023 se zvýšila celková částka čistých výdajů na odvětví státního sektoru na 1 856 miliard pesos. Ve srovnání s minulým obdobím se veřejné vzdělávání přesunulo na druhé místo, protože pro toto odvětví bylo vyčleněno 405 miliard pesos a sociální péče se dostala na první místo s výdaji v hodnotě 415 miliard pesos. Přestože se do odvětví zdravotnictví vložilo 210 miliard pesos, tak i v roce 2023 zůstalo toto odvětví na posledním místě. (25)

² K datu 10.03.2023 je podle ČNB platný kurz 1,209 MXN/CZK. (30)

Ve srovnání s předešlým rokem měla sociální péče v roce 2023 o 2,5 % větší podíl na celkových výdajích. Veřejné vzdělání se v roce 2022 podílelo 24,1 % na celkových výdajích, zatímco v roce 2023 tento podíl klesl a veřejné vzdělávání se podílelo 21,7 % na celkových výdajích, přičemž pro toto odvětví dochází k poklesu o 2,4 % na celkových výdajích. Značný rozdíl se objevuje mezi zdravotnictvím v porovnání se sociální péčí a vzděláváním. V roce 2022 byl podíl výdajů určených pro zdravotnictví 12,8 % a v následujícím období se snížil na 11,3 % na celkových výdajích.

Údaje uvedené v rozpočtovém plánu na rok 2023 ukazují, že mexická vláda vynakládá v rámci různých odvětví nejvíce do sociální péče. Přestože došlo k poklesu v hodnotě vynaložených výdajů na veřejné vzdělávání v roce 2023 oproti roku 2022, tak se toto odvětví udrželo mezi třemi nejvíce dotovanými odvětvími. Podstatná část výdajů (21,7 %) tedy putuje do veřejného vzdělávání. (25)

Tabulka 4 - Porovnání vyčleněných výdajů podle jednotlivých sektorů

Sektor	Čisté výdaje v mld. pesos		Podíl na celkových výdajích	
	2022	2023	2022	2023
Sociální péče	299	415	19,8 %	22,3 %
Vzdělání	365	402	24,1 %	21,7 %
Zdravotnictví	194	210	12,8 %	11,3 %
Celkem	1 514	1 856	100,0 %	100,0 %

Zdroj: Honorable Cámara de Diputados (25), vlastní zpracování (2022)

4.2.2 Podpora domorodých obyvatel

Vláda vyčlenila v rozpočtovém plánu za účelem podpoření domorodé kultury tzv. „výdaje na rozvoj domorodých obyvatel a jejich komunit“. Tyto výdaje jsou rozděleny do jednotlivých 14 sektorů, které se dále podrobněji dělí na konkrétní programy spojené s daným sektorem. V této sekci výdajů nejvíce dominuje sociální péče, do které vláda vložila 61 miliard pesos v roce 2022 a 72 miliard pesos v roce 2023. Sociální péče se v obou obdobích podílí kolem 50 % na celkových výdajích určených pro původní komunity. Do veřejného vzdělávání se investovalo v částce 16 miliard pesos v roce 2022 a poté v částce 17 miliard v následujícím roce. Podíl vzdělávání se v roce 2023 mírně snížil, a to o 0,7 % v porovnání s přechozím rokem. Výdaje pro federální subjekty a obce se podílejí na celkových výdajích kolem 9-10 % za obě období.

Podle údajů zveřejněných v rozpočtovém plánu za obě období se veřejné vzdělávání pro domorodé komunity nacházelo na druhém místě, takže je možné předpokládat, že vláda klade důraz na vzdělání pro původní obyvatele a udržuje vynaložené výdaje v určité hodnotě, která se pohybuje v rozmezí 16-17 miliard pesos. (25)

Tabulka 5 - Porovnání vyčleněných výdajů pro domorodé komunity

Sektor	Výdaje v mld. pesos		Podíl na celkových výdajích	
	2022	2023	2022	2023
Sociální péče	61	72	48,9 %	50,4 %
Veřejné vzdělávání	16	17	13,0 %	12,3 %
Federální subjekty a obce	11	14	9,1 %	9,6 %
Celkem	125	142	100,0 %	100,0 %

Zdroj: Honorable Cámara de Diputados (25), vlastní zpracování (2022)

V rámci sektoru veřejného vzdělávání pro domorodé komunity se v rozpočtovém plánu nachází celkem devět programů, přičemž každý z nich se zaměřuje na různé oblasti vzdělávání. Pro rok 2023 se vláda rozhodla vložit do sektoru veřejného vzdělávání pro původní komunity celkem 17 miliard pesos. Na této částce se podílel s 55,9 % tzv. „Program stipendií Benita Juáreze pro základní vzdělání“, do kterého se investovalo 9,8 miliard pesos. Podle informací uvedených na webových stránkách mexické vlády se tento program zaměřuje na poskytnutí pomoci pro děti a mládež, které žijí v rodinách ve finanční tísní. Pro další program s názvem „Univerzální stipendium Benita Juáreze pro studenty vyšších ročníků středních škol“ se v roce 2023 vyčlenilo 3,8 miliard pesos a účelem tohoto programu je poskytnutí stipendií pro znevýhodněné studenty středních škol.

Podle mexického prezidenta Benita Juáreze, který působil v 19. století a prosazoval vzdělání pro všechny obyvatele, se nazývají oba zmíněné programy podporující vzdělání zejména pro studenty ve finanční nouzi. Program „Škola je naše“ představuje iniciativu mexické vlády na podporu zapojení zejména domorodých komunit na fungování veřejných škol, přičemž domorodí občané zde mohou rozhodovat o alokaci finančních prostředků. Na tento program se vyhradilo 1,3 miliard pesos v rozpočtovém plánu na rok 2023, což z něj činí třetí největší položku v rámci sektoru domorodého veřejného vzdělávání. (25)

Tabulka 6 - Výdaje na programy v rámci podpory domorodého vzdělávání

Název programu	Výdaje v mld. pesos	Podíl na celkových výdajích
Program stipendií Benita Juáreze pro základní vzdělání	9,8	55,9 %
Univerzální stipendium Benita Juáreze pro studenty středních škol	3,8	21,5 %
Škola je naše	1,3	7,3 %
Celkem	17,5	100,0 %

Zdroj: Honorable Cámara de Diputados (25), vlastní zpracování (2022)

4.3 SWOT analýza státního financování vzdělávání

Pro následující SWOT analýzu bylo zvoleno zhodnocení vládních dotací poskytnutých na vzdělávání, a to z důvodu, že se jedná o způsob financování jazykové politiky, který se podstatně podílí na vývoji této politiky v Mexiku. Dalším důvodem jsou veřejné zdroje jako jsou např. daně, které putují do rozpočtu pro státní instituce zaměřené na vzdělání. Konkrétně se jedná o ministerstvo vzdělávání (neboli Secretaría de Educación Pública).

V této analýze se zhodnotí silné a slabé stránky způsobu státního financování vzdělávání. Dále jsou zde rozebrány příležitosti a hrozby zvoleného financování. V této SWOT analýze se vycházelo z dostupných informací na vládních stránkách Mexika, právních dokumentů a platných zákonů nebo také ze zveřejněných statistických dat.

4.3.1 Silné stránky

Současné silné stránky státního financování vzdělávání je možné pozorovat z veřejně dostupných zdrojů mexické vlády. Jedním z těchto zdrojů je rozpočet, ve kterém se v roce 2023 vyhradilo 402 miliard pesos na veřejné vzdělávání, přičemž z této hodnoty se 17 miliard pesos vyčlenilo pouze na podporu vzdělávání domorodých komunit. Zejména v oblasti podpory původní kultury se zavádějí různé programy, které přímo vytvářejí nové příležitosti ke vzdělání. Program stipendií Benita Juárez se v rámci rozpočtu na rok 2023 stal nejvíce dotovaným programem v rámci domorodého veřejného vzdělávání. Národní institut domorodých jazyků, jenž je známý pod zkratkou INALI, také podstatně přispívá k udržení původních jazyků a jejich následného rozvoje prostřednictvím svých aktivit, a tím přímo pozitivně ovlivňuje úroveň vzdělání v Mexiku. Tento institut je také financován ze státního rozpočtu a vláda pro něj každoročně vyčleňuje významnou částku za účelem pokrytí výdajů spojených s jeho činnostmi.

V rámci mexické politiky se klade důraz na možnost vzdělání pro všechny občany, protože se na vzdělání nahlíží jako na jeden z elementárních prvků, kterou jsou důležité pro rozvoj země. Vláda se snaží poskytnout možnost na vzdělání zejména skupinám, které jsou jistým způsobem znevýhodněné, což zde představují původní obyvatelé či lidé v nepříznivé finanční situaci.

Další silnou stránkou je spolupráce vlády s neziskovými a mezinárodními organizacemi. Světová banka poskytuje vládě finanční prostředky na jazykové projekty a programy, takže patří mezi důležité mezinárodní organizace v této spolupráci. Organizace UNESCO, jejíž součástí je také Mexiko, pracuje na vylepšení podoby vzdělávání prostřednictvím technické podpory či v podobě poskytnutí odborných znalostí v rámci vzdělávání.

V neposlední řadě se za silnou stránku považují práva, která přímo zaručují možnost vzdělání pro všechny bez rozdílu, také ochrana a rozvoj domorodých jazyků či obecný zákon o vzdělávání, jenž vymezuje strukturu vzdělávacího systému Mexika a způsob financování vzdělávání.

4.3.2 Slabé stránky

Určité slabé stránky spojené s vládním financováním vzdělávání v Mexiku také ovlivňují podobu aktuální jazykové politiky a její projevy ve společnosti. První slabou stránkou je rozpočtový deficit, který byl pro rok 2023 stanoven v hodnotě 1,1 bilionů pesos. Přestože vláda ve svém rozpočtu vyčleňuje značné výdaje na vzdělávání, tak daná hodnota výdajů není dostačující v porovnání s hodnotou, kterou vyhražují ostatní země regionu Latinské Ameriky a Karibiku pro toto odvětví. Tento nedostatek vede k poklesu kvality vzdělávání, čímž zapříčiňuje nízkou úroveň gramotnosti. Navíc nerovnoměrné rozdělení či neefektivní využití těchto finančních prostředků přímo způsobuje, že některé oblasti získávají více prostředků než ostatní. Další nedostatek státního financování souvisí s nedostatečným vybavením ve školách. Studentům často chybí potřebné materiály, knihy, počítače anebo prostory, které jsou nezbytné pro efektivní vzdělávání. Nedostatek kvalitních vyučujících také negativně přispívá ke zhoršení vzdělávacího systému Mexika.

V současné době se vláda snaží poskytnout všem občanům Mexika rovnou příležitost se vzdělávat, přičemž se zde stále objevuje sociální nerovnost, která nejčastěji souvisí s určitým ekonomickým statutem, původem anebo geografickou polohou. Mexiko již uznalo domorodé jazyky jako rovnocenné španělštině, nicméně stále není adekvátní podpora bilingvního vzdělávání v Mexiku, a proto také není dostatek bilingvních vyučujících, kteří jsou potřební pro domorodé studenty. Tato skutečnost zasahuje nejen do podoby vzdělávání, ale také ovlivňuje budoucnost původních obyvatel.

Mexiko se již v minulosti potýkalo s korupcí a v současné době je tento problém stále aktuální. Nezisková organizace Transparency International se zaměřuje na mezinárodní transparentnost veřejných institucí, čímž pomáhá při boji proti korupci. Na webových stránkách této organizace se sleduje index vnímání korupce (neboli CPI). Tento index měří úroveň korupce v dané zemi a následně ji hodnotí podle stupnice od 0 do 100, přičemž hodnota indexu blízká se 0 představuje vysokou korupci. V případě nízké korupce se hodnota indexu přibližuje ke 100. Mexiko mělo index vnímání korupce v roce 2022 na hodnotě 31, což představuje vyšší míru korupce v zemi. (28)

Zneužívání finančních prostředků, které jsou určeny pro vzdělávání, je jedním z projevů korupce. Aktéři korupce mohou být političtí představitelé, kteří těmito činy zasahují do spravedlivého rozdělení financí, a tím sabotují případný rozvoj vzdělávání či přímo kvalitu vzdělání pro studenty.

4.3.3 Příležitosti

Současný způsob státního financování vzdělávání je možné zlepšit pomocí několika příležitostí. Mexická vláda se může zaměřit na odstranění korupce, což představuje dlouhodobý proces zaměřující se na posílení nezávislosti soudní moci, postupné zvyšování transparentnosti v peněžních tocích nebo zajištění nezávislosti kontrolních a vyšetřovacích institucí. Webová stránka zvaná „Transparencia presupuestaria“ (neboli rozpočtová transparentnost) se zaměřuje na zveřejňování informací zejména o veřejném rozpočtu. Ministerstvo financí spravuje tuto stránku, přičemž stránka není nezávislá a může být ovlivněna státem. „Mexicanos Contra la Corrupción y la Impunidad“ se řadí mezi nevládní organizace, které se zabývají odhalováním korupce v politice a veřejné správě. V této oblasti mohou pozitivně přispět občanská sdružení, která jsou nezávislá na vládě a pomáhají odhalovat různé podvody či přímo korupci.

Další možností může být financování projektů, které se zaměřují na inovaci metod využívaných ve vzdělávacím systému Mexika. Zejména v současné době dochází ke stále většímu využívání online výuky, která může být méně nákladná než tradiční výuka. V online výuce je snazší možnost přístupu k materiálům a různým zdrojům. Vzhledem ke kulturnímu dědictví původního obyvatelstva má Mexiko velký potenciál se stát důležitým centrem pro domorodé vzdělávání. V tomto ohledu je možné investovat do zlepšení kvality bilingvních vyučujících, čímž dojde k posílení vládní podpory pro původní komunity.

Vzájemná spolupráce státního a soukromého sektoru může vést k vytvoření inovativních strategií. Dále vláda může více spolupracovat s mezinárodními organizacemi, které dokážou poskytnout podporu ve finanční podobě či určitým know-how. Navíc tímto způsobem může Mexiko posílit mezinárodní vztahy a zvyšovat vlastní prestiž. Pomocí těchto příležitostí je možné posílit ekonomiku Mexika a docílit správné alokace finančních prostředků v rámci vzdělávání.

4.3.4 Hrozby

Mezi zásadní hrozby pro vývoj vládního financování může patřit politická nestabilita společně s prohloubením současné korupce v Mexiku. Korupce často zapříčiňuje nespravedlivé rozdělování finančních prostředků, které jsou primárně vyhrazené na podporu vzdělávání, a to v rámci vlastního prospěchu iniciátorů těchto podvodů. Nestabilní politické prostředí se často objevuje v reakci na korupci ve státním sektoru. V takovém prostředí je téměř nemožné rozhodnout o efektivních strategiích pro rozvoj vzdělávání či prosadit programy na veřejně prospěšné účely.

Kvalita vzdělání závisí na finančních prostředcích, takže v případě nedostatečného zásahu mexické vlády do současné úrovně korupce se bude snižovat objem financí společně s kvalitou vzdělání. Nedostatek kvalifikovaných vyučujících představuje aktuální problém pro vzdělávací systém v Mexiku. Snížení finančního ohodnocení pro tyto vyučující může způsobit jejich odchod z daného odvětví nebo dokonce odchod do jiné země. Zejména domorodé komunity ohrožuje odchod kvalifikovaných vyučujících. Počet mluvčích původních jazyků průběžně klesá a hrozí zánik pro určité domorodé jazyky. Vymizení určitých původních jazyků nepředstavuje pouze ztrátu kulturního bohatství Mexika, ale také se zde opět vytváří prostředí, které upřednostňuje španělštinu.

Ekonomická situace Mexika již v současnosti není příliš příznivá, přičemž např. další vlna pandemie COVID-19 může negativně ovlivnit sílu ekonomiky, a tím pádem oslabit finanční podporu pro vzdělávání v rozpočtu. Opět se taková situace projeví na kvalitě vzdělání, která nejvíce ovlivňuje studenty. Konstantní nepříznivá ekonomická situace může dovést studenty ke studiu v jiných zemích nebo přímo k odchodu ze země. Nestabilní ekonomická situace a politické prostředí pouze přispívá k opomíjení důležitosti finanční podpory v oblasti vzdělávání, které je podstatné pro budoucnost celého Mexika.

4.3.5 Shrnutí SWOT analýzy

Silné a slabé stránky společně s příležitostmi a hrozbami při analyzování vládního financování vzdělávání v Mexiku jsou shrnuté v následující tabulce. Silné stránky souvisejí zejména s vládními aktivitami z interního pohledu, zatímco na slabé stránky se nahlíží také z mezinárodního pohledu. V rámci příležitostí je hlavním bodem zvyšování transparentnosti společně s bojem proti současné korupci v státním sektoru. Mezi hlavní hrozby se řadí nestabilní politické prostředí a nepříznivá ekonomická situace, které mohou negativně ovlivnit financování nebo také přímo zánik domorodých jazyků.

Tabulka 7 - Shrnutí SWOT analýzy na státní financování vzdělávání v Mexiku

Silné stránky: <ul style="list-style-type: none">○ Vyčleněné výdaje na vzdělávání○ Financování jazykových programů a institucí○ Spolupráce s neziskovými a mezinárodními organizacemi○ Zákony podporující jazyková práva a právo na vzdělání pro všechny	Slabé stránky <ul style="list-style-type: none">○ Rozpočtový deficit○ Nedostatečné výdaje na vzdělávání z mezinárodního hlediska○ Nižší kvalita vzdělání○ Problém s korupcí ve státním sektoru○ Nedostatek kvalifikovaných vyučujících
Příležitosti <ul style="list-style-type: none">○ Zvyšování transparentnosti ve vládních finančních tocích○ Inovace metod ve vzdělávání○ Mezinárodní centrum pro domorodé vzdělávání○ Spolupráce s občanskými sdruženími při boji proti korupci	Hrozby <ul style="list-style-type: none">○ Nestabilní politická a ekonomická situace○ Prohlubování korupce a nespravedlivá alokace finančních prostředků○ Odchod kvalifikovaných vyučujících do zahraničí○ Zánik domorodých jazyků

Zdroj: vlastní tvorba

5 Výsledky a diskuse

5.1 Zhodnocení jazykové politiky Mexika

5.1.1 Zhodnocení vývoje jazykové politiky do konce 20. století

Do příchodu Španělů se na území Mexika mluvilo domorodými jazyky. Po jejich příchodu se hlavním jazykem stala španělština, která zásadně ovlivnila podobu současné jazykové politiky Mexika. Na začátku 20. století se vláda Mexika zaměřovala zejména na asimilaci původních obyvatel, čímž se snažila domorodé mluvčí přeorientovat na španělštinu. Asimilační plány nedosáhly požadovaného úspěchu, což znamenalo, že vláda musela jistým způsobem uznat důležitost původních jazyků. Vláda se začíná angažovat v rámci jazykových práv pro domorodé občany až koncem 20. století. Značnou roli v tomto posunu hrála domorodá hnutí a organizace, které se zasazovala nejenom o jazyková práva, ale také sociální a ekonomická práva. Vývoj jazykové politiky na území Mexika přešel od přímého potírání původních jazyků po určité uznání významnosti těchto jazyků, a to zejména v rámci 20. století došlo k značnému pokroku. Jazyková politika Mexika, která v minulých letech inklinovala pouze k prosazování španělštiny nad ostatními domorodými jazyky, přímo přehlíží významnost kultury původních obyvatel a zamezuje jejímu možnému vývoji.

5.1.2 Zhodnocení současné jazykové politiky

Současná jazyková politiky Mexika se výrazně posunula vpřed ve srovnání s jejími minulými podobami. Obecný zákon o jazykových právech původního obyvatelstva způsobil podstatný posun v jazykových právech pro domorodé občany. Tento zákon vymezuje rovnocenné postavení španělštiny a původních jazyků, přičemž obě skupiny označuje jako národní jazyky. Označení národní jazyk uznává, že daný jazyk souvisí s kulturním dědictvím země. Tímto krokem se přidalo na významnosti domorodých jazyků z pohledu veřejnosti, ale z právního hlediska národní jazyk nemusí mít stejný status jako úřední jazyk. Přestože spousta práv pro domorodé občany garantuje možnost mít např. tlumočnicka při soudním procesu či právo se vyjádřit ve svém jazyce, tak je stále většina státních dokumentů a informací převážně ve španělštině.

V některých případech předává státního sektor informace občanům pouze ve španělštině, čímž může dojít k omezení běžného života původních obyvatel. Národní institut domorodých jazyků se zřídil také z důvodu usnadnění komunikace mezi státem a původním obyvatelstvem.

Nicméně jazyková práva původních obyvatel společně s ostatními základními právy jsou v současné době zahrnutá přímo v ústavě Mexika. Z pohledu poskytnutí práv je možné hodnotit jazykovou politiku jako prospěšnou a vyhovující. Hlavní nedostatek této politiky souvisí s horší kvalitou vzdělávání a nedostatkem kvalifikovaných vyučujících. Tento problém se netýká pouze domorodého obyvatelstva, ale také ostatních občanů, kteří primárně hovoří španělsky. Nedostačující kvalita společně s nedostatkem kvalifikovaných a bilingvních vyučujících je také jednou z příčin poklesu mluvčích domorodých jazyků, kteří se podílejí k roku 2020 pouze 5,7 % na celkovém počtu obyvatel Mexika.

Současná jazyková politiky se projevuje pozitivně i negativně z ekonomického hlediska. Španělština se využívá jako jeden z hlavních jazyků v mezinárodním obchodě. Mexická vláda stále klade větší důraz na vzdělání ve španělštině, protože tento jazyk přináší spoustu obchodních příležitostí a celkově posiluje vztahy s ostatními španělsky mluvícími zeměmi. V některých případech se upřednostňuje španělština nad domorodými jazyky, a z tohoto důvodu nevznikají rovnocenné pracovní příležitosti pro domorodé občany, takže dochází k poklesu ekonomické síly v domorodých komunitách. Navzdory těmto situacím vláda finančně podporuje vzdělání pro původní komunity, aby se mohli podílet na trhu práce a v budoucnu posilovat hospodářství Mexika. Zároveň se kvůli této vládní podpoře zvýšil turismus do některých oblastí, ve kterých žijí domorodí obyvatelé.

Ve většině oficiálních dokumentech, politických debatách, parlamentu nebo senátu se využívá španělština. V Mexiku stále přetrvává diglosie, protože španělština je vnímána jako vysoká forma jazyka, zatímco na domorodé jazyky se nahlíží jako na nízkou formu. Důsledkem této situace se na mluvčí domorodých jazyků nahlíží jako na méně vzdělané, čímž vzniká sociální nerovnost mezi jednotlivými skupinami v rámci Mexika. Pozitivním společenským projevem je prosazování bilingvní výuky pro původní obyvatele, která umožňuje zachování domorodých jazyků, ale zároveň podporuje výuku španělštiny za účelem integrace do společnosti z mezinárodního pohledu.

Při posuzování současné jazykové politiky Mexika je nutné brát v potaz kladné i záporné stránky. Vláda momentálně klade důraz na jazyková práva pro všechny občany a financuje veřejné i domorodé vzdělávání. Korupce ve státním sektoru ovlivňuje podobu jazykové politiky, a proto kvalita vzdělání stále není z mezinárodním pohledu dostačující. Španělština bývá často upřesňována, ale ve srovnání s minulostí došlo ke značnému pokroku, a to zejména prostřednictvím změn v ústavě nebo pomocí nových zákonů, které nejen chrání původní jazyky, ale garantují právo na sebeurčení domorodých komunit. V případě, že snahy mexické vlády budou směřovat k vytvoření prostředí, ve kterém může lépe koexistovat španělština a domorodé jazyky, tak lze předpokládat, že se objeví více pozitivních projevů budoucí jazykové politiky ze společenského i ekonomického pohledu.

6 Závěr

Při vyhodnocení jazykové politiky Mexika se vycházelo z dostupných informací zveřejněných mexickou vládou, světovou bankou, neziskovou organizací ILV a národním institutem domorodých jazyků. Cílem této práce bylo posouzení současné jazykové politiky Mexika společně se zhodnocením jejích ekonomických a společenských projevů.

Aktuální jazyková politika výrazně pokročila ve srovnání s minulými podobami, které ve své agendě nezahrnovaly práva pro původní občany. Mexická vlády v posledních letech dokázala zahrnout jazyková práva pro domorodé občany do ústavy, garantovat právo na vzdělávání pro všechny, založit instituce, které se přímo zabývají problematikou spojenou s původními jazyky a zakomponovat domorodé vzdělání do veřejného vzdělávacího systému. Na druhé straně je stále více prosazována španělština ve veřejné sféře, a to zejména v oblasti vzdělávání a politického dění.

Španělština v současné době hraje důležitou roli pro ekonomiku Mexiku z mezinárodního pohledu. Mexická vláda poskytuje finanční prostředky do oblasti veřejného i domorodého vzdělávání, ale vyšší míra korupce společně s nedostatkem kvalifikovaných učitelů zapříčiňuje nižší kvalitu vzdělání v Mexiku. Hlavním negativním projevem jazykové politiky je diglosie, ve které je španělština vnímána jako vyšší forma jazyka, zatímco domorodé jazyky jako forma nižší, přičemž hlavní pozitivní projev souvisí s prosazováním bilingvní výuky v Mexiku.

Tato práce poskytuje poznatky ze zhodnocení jazykové politiky, jejího předešlého vývoje a současných dopadů na společnost v Mexiku. V závěru obsahuje různé příležitosti na zlepšení aktuálního vzdělávacího systému Mexika.

7 Seznam použitých zdrojů

1. **Masarykova univerzita v Brně.** JAZYKOVÁ POLITIKA. *CzechEncy.* [Online] [Citace: 3. 12 2022.] <https://www.czechency.org/slovník/JAZYKOV%C3%81%20POLITIKA>.
2. **Haugen, Einar.** Planning for a Standard Language in Modern Norway. *Anthropological Linguistics.* 1959, Sv. 1, 3, stránky 8-21.
3. **Masarykova univerzita v Brně.** JAZYKOVÉ PLÁNOVÁNÍ. *CzechEncy.* [Online] [Citace: 3. 12 2022.] <https://www.czechency.org/slovník/JAZYKOV%C3%89%20PL%C3%81NOV%C3%81N%C3%8D>.
4. **John E. Joseph, Gijsbert Rutten, Rik Vosters.** Dialect, language, nation: 50 years on. *Lang Policy.* 2020, 19, stránky 161-182.
5. **Hudson, Alfred B.** The Barito Isolects of Borneo: A Classification Based on Comparative Reconstruction and Lexicostatistics. *American Anthropologist.* New Series, 1969, Sv. 71, 3, stránky 570-572.
6. **Hamel, Rainer Enrique.** Indigenous Language Policy and Education in Mexico. *Encyclopedia of Language and Education.* 2008, stránky 303-313.
7. **Ferguson, Charles A.** Diglossia. *WORD.* 1959, Sv. 15, 2, stránky 325-340.
8. **SIL International.** Who We Are. *SIL MEXICO.* [Online] 2022. [Citace: 3. 12 2022.] <https://mexico.sil.org/about/who-we-are>.
9. —. The Work of the Instituto Lingüístico de Verano in Mexico. *SIL MEXICO.* [Online] 2022. [Citace: 3. 12 2022.] <https://mexico.sil.org/about/work-of-ilv>.
10. **Opatrný, Josef.** *Mexiko.* 2. Praha : Libri, 2016. 978-80-7277-548-4.
11. **National Geographic Society.** MESOAMERICA. *National geographic.* [Online] 2022. [Citace: 03. 12 2022.] <https://education.nationalgeographic.org/resource/resource-library-mesoamerica>.
12. **Encyclopædia Britannica, Inc.** Olmec. *Britannica.* [Online] 2022. [Citace: 03. 12 2022.] <https://www.britannica.com/topic/Olmec>.
13. —. Toltec. *Britannica.* [Online] 2022. [Citace: 03. 12 2022.] <https://www.britannica.com/topic/Toltec>.

14. —. Quetzalcóatl. *Britannica*. [Online] 2022. [Citace: 03. 12 2022.]
<https://www.britannica.com/topic/Quetzalcoatl>.
15. —. The rise of the Aztecs. *Britannica*. [Online] 2022. [Citace: 03. 12 2022.]
<https://www.britannica.com/place/Mexico/The-rise-of-the-Aztecs>.
16. —. Expansion of Spanish rule. *Britannica*. [Online] 2022. [Citace: 03. 12 2022.]
<https://www.britannica.com/place/Mexico/Expansion-of-Spanish-rule>.
17. **John P. Schmal**. The Náhuatl Language of Mexico: From Aztlán to the Present Day. *Indigenous Mexico*. [Online] 2022. [Citace: 03. 12 2022.] <https://indigenoumexico.org/state-of-mexico/the-nahuatl-language-of-mexico-from-aztlan-to-the-present-day/>.
18. **Masarykova univerzita v Brně**. LINGUA FRANCA. *Czechency*. [Online] [Citace: 03. 12 2022.] <https://www.czechency.org/slovník/LINGUA%20FRANCA>.
19. **INEGI**. Lengua indígena. *INEGI*. [Online] [Citace: 03. 12 2022.]
<https://en.www.inegi.org.mx/temas/lengua/>.
20. **Banco Santander, S.A.** MEXICO: ECONOMIC AND POLITICAL OUTLINE. *Santander*. [Online] [Citace: 03. 12 2022.] <https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/mexico/economic-political-outline>.
21. **The World Bank Group**. Mexico. *THE WORLD BANK*. [Online] 2022. [Citace: 03. 12 2022.] <https://data.worldbank.org/country/mexico>.
22. **Encyclopædia Britannica, Inc.** Petróleos Mexicanos. *Britannica*. [Online] 2022. [Citace: 03. 12 2022.] <https://www.britannica.com/topic/Petroleos-Mexicanos>.
23. **Gobierno de México**. Antecedentes Históricos y Constituciones Políticas de México. *ordenjuridico*. [Online] [Citace: 15. 02 2023.]
<http://www.ordenjuridico.gob.mx/Constitucion/antecedentes.php#gsc.tab=0>.
24. —. Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos. *ordenjuridico*. [Online] [Citace: 15. 02 2023.] <http://www.ordenjuridico.gob.mx/constitucion.php#gsc.tab=0>.
25. **Honorable Cámara de Diputados**. LEYES FEDERALES VIGENTES. *diputados*. [Online] [Citace: 20. 2 2023.] <https://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/index.htm>.
26. **Sarsby, Alan**. *SWOT Analysis*. Oakland : Spectaris Ltd., 2016. 978-0993250422.
27. **INEGI**. Indigenous language. *INEGI*. [Online] [Citace: 24. 02 2023.]
https://en.www.inegi.org.mx/temas/lengua/#Tabular_data.
28. **Transparency International**. CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX. *Transparency*. [Online] 2023. [Citace: 07. 03 2023.] <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/mex>.

29. **Encyclopædia Britannica, Inc.** mestizo. *Britannica*. [Online] 2022. [Citace: 10. 03 2023.] <https://www.britannica.com/topic/mestizo>.
30. **ČNB.** Kurzy devizového trhu. *CNB*. [Online] 2023. [Citace: 10. 03 2023.] <https://www.cnb.cz/cs/financni-trhy/devizovy-trh/kurzy-devizoveho-trhu/kurzy-devizoveho-trhu/index.html?date=10.03.2023>.

8 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Počet mluvčích domorodých jazyků za období 1970-2020	34
Tabulka 2 - Vývoj v počtu mluvčích domorodých jazyků za období 1930-2020	35
Tabulka 3 - Počet mluvčích nahuatlu podle státu a pohlaví za rok 2020	36
Tabulka 4 - Porovnání vyčleněných výdajů podle jednotlivých sektorů.....	37
Tabulka 5 - Porovnání vyčleněných výdajů pro domorodé komunity.....	38
Tabulka 6 - Výdaje na programy v rámci podpory domorodého vzdělávání	39
Tabulka 7 - Shrnutí SWOT analýzy na státní financování vzdělávání v Mexiku	44